

Playing History

The Plague

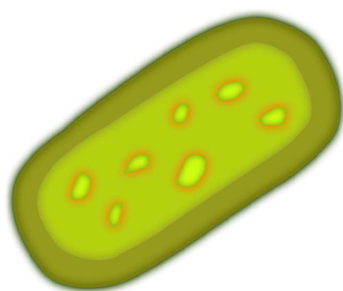

© 2014 Serious Games Interactive ApS. All Rights Reserved

TEMA - PESTEN

INNHold

Tema til Pesten	3
Pestens Historie	3
Region og vitenskap	4
Flagellantbevegelsen	5
Vitenskapelige forklaringer og middelaldersamfunnet	7
Forklaring om pesten	8
Klassedelte problemer i etterdønningene av pesten	9
Et alvorlig problem.	9
Store pestutbrudd i Europa	10

TEMA TIL PESTEN

Det er mer enn 600 år siden pandemien, som senere ble kalt Svartedauden herjet i Europa. Hvorfor er det fremdeles interessante å studere dette fenomenet? Fordi pesten endret Europa: Europeernes livssyn ble endret der det svært raskt ble stilt spørsmålstegn med veletablert vitenskap og religiøse skikker. Videre endret en kritisk knapphet på arbeidskraft forholdet mellom arbeidsgivere og arbeidstakere.

Vi starter først med en kort oversikt over pestens historie før vi går videre og dypere inn i samfunnsrelaterte temaer.

PESTENS HISTORIE

På midten av 1300-tallet kom pandemien som senere ble kjent som Svartedauden, fra Asia til Europa. Svartedauden betegnes som perioden fra 1347 til 1352, det var da den herjet som verst i Europa. Utenom Europa ble også Asia og Afrika hardt rammet av epidemien.

Pesten kom trolig til Europa med handelsskip fra Midtøsten i 1347. Infeksjonen kom fra lopper på skipsrotter. Rottene kravlet i land på europeiske havner og loppene fant seg raskt nye bærere. Loppene kunne enkelt gjemme seg i klær eller sengeklærne til sjømennene. Pesten spredte seg raskt fra havnene til urbane områder, og europeiske handelsruter ble hardest rammet. Pesten kom til landlige områder i et mindre tempo.

Den vanligste formen av sykdommen var byllepest. Det er det som er opphavet til kallenavnet "Svartedauden". De første symptomene på byllepest var feber og oppkast. Kort etter fulgte de karakteristiske blå-svarte systemene eller byllene. Sykdommen tok vanligvis livet av folk innen 3 til 5 dager. Dødeligheten blant dem som ble smittet var ekstrem høy siden det ikke fantes effektiv medisin.

En annen form av pesten er lungepest, som angriper lungene. I middelalderen var denne varianten nesten alltid dødelig og de som ble rammet levde bare noen få dager etter at de ble smittet.

Det er mange mer eller mindre gode anslag om hvor mange som døde som følge av Svartedauden. Dødstallene varierer sterk etter hvilken del av Europa man skal estimere. Sør-Europa ble rammet hardest, men pestutbruddet var mindre lengre nord. Et av anslagene er at omtrent en tredjedel av Europas befolkning strøk med i Svartedaudens periode. Andre anslag er mer moderate. Det er uansett et faktum at flere millioner døde. Pesten avtok i styrke etter den første toppen på midten av 1300-tallet. Men i århundrene som fulgte var pesten en trussel for Europas befolkning. Tidligere utbrudd av pesten er også kjent: Roma ble også hardt rammet av flere alvorlige utbrudd av pest. Den høye risikoen for infeksjon og den ekstreme dødelighetsraten skyldtes i stor grad manglende kunnskap om sykdommen.

Ingen mistenkte at det kunne komme fra rotter eller lopper, men mistenkte omtrent alt annet som kunne være årsaken til sykdommen. Noen eksempler er posisjoneringen av himmellegeme, Guds vrede, jødene eller trolldom. Sykdommen rammet alle samfunnslag, men de fattige og middelklassen ble hardest rammet. De hadde liten mulighet til å rømme fra byene, noe som ga ideelle forhold for at loppene kunne spre seg til nye verter. Noen grupper var spesielt utsatt for infeksjon: prester, munk, leger og barberkirurger. Dette skyldes at det var forventet at de skulle ta seg av de syke, dermed var dødeligheten innen disse gruppene skyhøye.

Pestens bakterie, *Yersinia Pestis*, ble oppdaget i 1894 av Alexander Yersin under et pestutbrudd i Hong Kong. Organisasjoner som WHO, rapporterer fremdeles om utbrudd av pest på verdensbasis. Pest er i dag på langt nær like farlig som det var på middelalderen, fordi vi nå har behandling med antibiotika, noe som i de fleste tilfeller kurerer de syke.

I spillet: kan du identifisere bakterien i minispillet om mikroskopet. Dette kan startes når du setter på kronobrillene og undersøker mikroskopet som er i arbeidsrommet til Marchiones far.

Region og vitenskap

Under middelalderen i Europa hadde den katolske kirken enormt mye makt. Religion hadde innvirkning på både politikk og vitenskap, samt de fleste andre viktige ting i livet. Under Svartedauden bodde paven i den franske byen Avignon.

Kirken stod for sanksjoner og tolkning av sykdommen. Kirkens offisielle forklaring var at pesten var en guddommelig straff av menneskeheten. Gud var den eneste i verden som hadde mulighet til å påføre så mye død og ødeleggelse. Noen trodde at Svartedauden var slutten på verden og at dommedagen var nær.

Prester manet til bønn og bot som beskyttelse mot sykdommen, og for å dempe Guds sinne. Denne tilnærmingen virket ikke – heller tvert om. Mange prester døde selv av sykdommen og den tradisjonelle kirken hadde ingen reel beskyttelse mot Svartedauden.

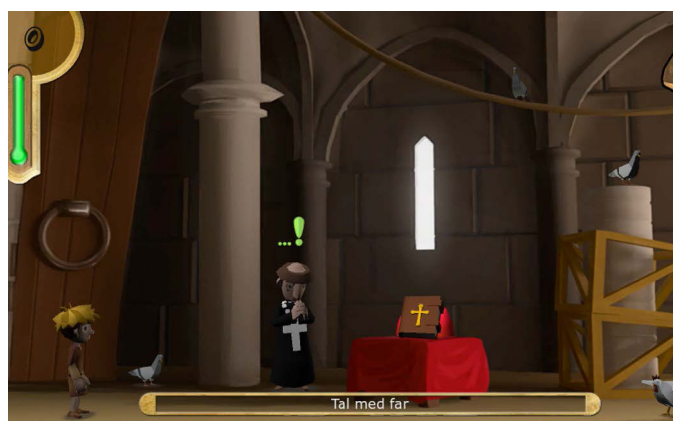
Dette førte til to ting:

En fallende tillit til kirken grunnet den høye dødeligheten blant prester.

Framveksten av mer radikale regiløse grupper

Prester deltok i begravelser og tok seg av de seremonier for de dødende. De hadde tett fysisk kontakt med de smittede, trolig flere ganger om dagen. Følgende var at antallet smittede og døde prester ble svært høyt. Etter at pesten avtok i omfang var den europeiske prestestanden nærmest paralyisert. Etter at epidemien var over, tok mange lekmenn del i presteembete grunnet mangelen på prester. Mange av dem kunne ikke lese bibelen.

I spillet: har en fransk munk tatt over menigheten, siden de tidligere prestene har strøket med i pesten. Til og med pastoren er i ferd med å miste troen. Spillerne kan få historiske fakta fra han. Han er også nyttig når Marchione trenger å få oversatt et fransk brev.

Den andre konsekvensen var oppblomstringen av flagellantbevegelsen. Så tidlig som på 1100-tallet, torturerte munkene seg selv med pisker for å påta seg Kristus lidelser. Store menigheter med flagellanter ble dannet på 1260-tallet i Italia. Bevegelsen forsvant raskt etter at kirken fordømte den, men flagellantene fikk sin tilbakekomst ved Svartedauden.

Flagellantbevegelsen

Flagellantbevegelsen bestod ikke av lærde prester, men av lekmenn som dro fra by til by.

På veien torturerte de seg selv ved pisking, helt til blodet rant, dette som et botemiddel mot menneskehetens synder. Flagellantene hevdet at dem som fulgte dem ble frelst. Noen grupper hevdet at de kunne utføre mirakler. Det betyr at kirken anså dem som vantro, men det ble vanskelig å bli kvitt dem med populariteten som fulgte under Svartedauden.

Sett fra et middelalderperspektiv så var den en grunn til at flagellantene oppførte seg som de gjorde. Dersom man tror at pesten er forårsaket av ekstrem sinne og skuffelse fra Gud, akkurat som med syndfloden, der menneskeheten med unntak av Noah og hans familie ble drept. Da kan det være grunn til å tro at veien til frelse er gjennom ekstrem botemiddel. Å straffe seg selv var flagellantens måte for å gjøre botsøving. Flagellantene dro fra by til by. Lederen deres var en lekmann som hevdet å ha prestelige egenskaper, som syndsforlatelse og som legitimt kunne kreve offentlig botsøving. En menighet av flagellanter var vanligvis et midlertidig brorskap med 33 og en halv dags varighet, en dag for hver dag Jesus levde. Da de ankom i byer, samlet de seg i byens åpne plasser og pisket seg selv de begynte å blø. Byens innbyggere samlet seg og så på, sang sanger, bad og prøvde å ta på flagellantene. Noen trodde at blodet deres hadde helbredende egenskaper.

I spillet: møtte spilleren flagellanten Herman Schwarzer. Det er mulig å utfordre og slå Herman om middelaldertro, fordi han er en lekmann. Spilleren må få oversatt et viktig dokument. For å betale oversetteren må spilleren få tak i et tøyestykke som er dynket med flagellantblod. Dette kan gjøres utenfor kirken der flagellanter går fram og tilbake mens de pisker seg selv.

Flagellantenes måte for å rense verden fra synder gikk ofte utover selvpåført smerte. Det var situasjoner der flagellantene angrep personer eller grupper som de mente var umoralske, og dermed en årsak til pesten. Kirker og geistlige var populære mål. Flagellantene beskyldte geistlige for å ikke holde en høy nok moralsk standard. Med andre ord, de mente at Gud var skuffet over dem. På grunn av angrepne ble det utstedet et forbud fra paven om å forby flagellantbevegelsen.

Personer som ikke var kristne var også mål for flagellantene. Den største gruppen av ikke-kristne var jødene, de var særlig utsatt for angrep av flagellantene. Det var en oppfatning at mange av de vantro i Europa, kunne være grunnen til Guds sinne.

Brenningen av Strasbourg-jødene i 1349, er en av de mest kjente forekomstene av jødeforfølgelse under Svartedauden.

I spillet: blir mistro og frykt for jøder representert ved en av byens portvakter. I slutten av spillet blir en spiller beskyldt for å være jøde og dermed for å ha forårsaket epidemien i Florence. Marchione må løpe for livet.

Vitenskapelige forklaringer og middelaldersamfunnet

Det vanligste synet på medisin og kropp var basert på greske og romerske tenkere. Den vanlige oppfatningen var at kroppen besto av fire kroppsvæsker (kardinalvæsker). Denne teorien var basert på de fire elementene som middelalderfolk mente var universets fundament.

Sykdom var et resultat av væskene i kroppen til en person var ute av balanse. Det var doktors jobb å diagnostisere hvilke væsker som var dominerende og hvilke som var for svake. Senere måtte doktoren enten tappe eller øke væsker for å gjenopprette balansen.

De fire kardinalvæskene er: blod, slim, gul galle og svart galle. Den dominerende væsken var blod, og siden dette er væsken som kroppen produserer mest av, ble ofte årelating ofte det første forsøket for å opprette kroppens balanse. Andre behandlinger bestod av brekkmidler eller avføringsmidler for å tømme galle

I spillet: må spilleren tilegne seg grunnleggende kunnskap om humoralpatologi. Dette for å bevise ovenfor funksjonæren at spilleren har gode nok kunnskaper innen medisin, slik at spilleren kan årelate adelskvinnen Dona.

Forklaring om pesten

Den vanligste forklaringen var at pesten ble forårsaket av luftbåren smitte. Med denne teorien fulgte en rekke råd om hvordan folk kunne beskytte seg mot infeksjonen.

Leger fra Europas beste universiteter i Paris og Montpellier rådet folk til å flykte så snart det oppstod tegn til at pesten kom, noe som faktisk var et godt råd. Et annet, men mindre humanitært råd var å låse inne infiserte personer, dette for å forhindre spredning av sykdommen. Familien kunne da dra tilbake to uker senere for å se om det var overlevende.

Et drastisk råd, men i motsetning til de fleste andre råd fra myndigheter og leger, så var dette effektivt. Men siden ikke alle kunne flykte tidnok eller låse inne familien måtte man finne andre tiltak.

Det ble anbefalt å rense "syk" luft. Dette kunne gjøres ved å brenne velluktende urter eller ved å inhalere frisk blomsterduft. Råd som dette kan virke naivt, men man huske på at hvordan kunnskapsnivået var, og på den tiden var det ikke unaturlig å tenke slikt. Dersom årsaken til pesten skyldtes uren luft (og luften stinket virkelig i byene på den tiden), så ga det mening å prøve å rense den eller unngå å inhalere den.

Den neste kategorien av råd er mer tvilsom, og like kontroversielt som mange av dagens kostholdsråd: Spis mye fisk; unngå å spise fisk; bad mye; ikke bad og så videre. Foruten de spesifikke rådene mot pest, så var det også middelalderråd som skulle hjelpe. Disse besto av årelating og bruk av avføringsmidler. Metoder som var basert på den gresk-romerske legen Galens teori om kardinalvæsker.

KLASSEDELTE PROBLEMER I ETTERDØNNINGENE AV PESTEN

Pesten endret ikke bare livet til folk i middelalderen. Rent praktisk, Europa hadde nå et stort problem: en betydelig del av Europas arbeidsstyrke hadde strøket med under pesten. Det var særlig gjeldene i store byer der pesten hadde slått til med full kraft.

I spillet: får du et kort sammentreff med ciompen Lorenzo. Han håper på å begynne å jobbe igjen når pesten er over.

Et alvorlig problem.

Bøndene og innbyggerne merket fort at dette var et problem, det samme gjorde adelen og de kongelige. På tvers i Europa ble det igangsatt flere tiltak for å løse problemet, men resultatet var det samme over alt: adelens makt rente ut i sanden, og bøndenes makt økte. Grunnet knappheten på arbeidskraft så økte arbeiderne prisene. Adelen prøvde å forby og stoppe denne utviklingen av markedet ved å bebreide bøndene og ved å innføre føydalisme.

Men bøndene godtok ikke dette, over alt i Europa brøt det ut opprør for å forsvare de nye rettighetene til bøndene. Det mest kjente opprøret er trolig det engelske bondeopprøret i 1381.

Det var også opprør i Firenze, dette ble ledet av ciompiene eller ullkardene. Fordi det var forbudt å danne laug, startet de opprøret i en by som var støttet av mindre innflytelsesrike laug. I en kort periode kontrollerte ullkardene byen.

I Vest-Europa hadde bøndene større fridom, men også her ble det gjort vellykkede opprør. Men i øst, var situasjonen en annen. Bøndene ble ikke styrt etter det samme inndelingssystemet som i Vest-Europa. Adelen lyktes med å innføre et føydalsk styresett i Russland og Øst-Europa. Noen historikere mener at grunnlaget for skillet mellom øst og vest – mellom liberalisme og sosialisme – ble etablert i etterdønningene av pestens herjinger.

Lorder og adelen oppdaget at de nye tidene innebar at færre folk kunne jobbe for dem, og at det ble mer vekt på mindre arbeidsintensive avlinger. Dermed ble det mer vanlig med å avle opp store saueflokker, dette fordi relativt få gjeterne kunne ta seg av store flokker. I byene fant man opp maskiner som lettet trykket på knappheten av arbeidskraft.

Frøene var sådd for en ny epoke der det ble større fokus på teknologi, vitenskap og effektivitet – alt lå klart for renessansen.

Store pestutbrudd i Europa

- Den justianianske pesten (541-542)
- Pesten i Konstantinopel (747-748)
- Svartedauden 1347-1351
- Islandspesten (1402-1404)
- Pesten i 1575 i Italia, Sicilia
- Nord-Europa (1571-1576)
- Pest i London (1592-1594)
- Den store pesten i Milan (1629-1631)
- Den store pesten i Sevilla (1649),
- Den store pesten i London (1665-1666)
- Den store pesten i Wien (1679-1680)
- Den store pesten i Marseille (1720-1722)
- Den store pesten i Russland (1770-1772),
- Den tredje pandemien, oppstod i Kina (1855-1950-tallet)

Playing History

© 2014 SERIOUS GAMES INTERACTIVE APS
ALL RIGHTS RESERVED